

zijn precies de tegenstellingen in hun perspectieven en de conflicten tussen hun uiteenlopende persoonlijke en professionele drijfveren die het drama van *In het bos* vormen. Het eigenlijke thema van de voorstelling ligt ergens in de ruimte tussen de standpunten die aan bod komen – het ‘hangt in de lucht’. Hirata zet alleen de krijtlijnen uit en geeft vooral vorm aan wat zich rondom deze kern afspeelt. De theatertekst licht het ‘negatief’ (*negative space*) uit. Niet het object zelf wordt weergegeven, maar de ruimte erboven, eronder, eromheen. We krijgen enkel allusies of sporen te zien.

De vele pauzes en stiltes waarmee Hirata zijn theaterstukken ritmeert maken het publiek van deze leegte bewust. Ze plaatsen de woorden en handelingen van de personages in reliëf. Er wordt ruimte gecreëerd voor het publiek om associaties te maken en zelf het verhaal verder in te vullen. ‘Het is vreselijk als iedereen in de zaal hetzelfde gevoel heeft bij wat hem voorgeschoteld wordt. Mensen zijn allemaal verschillend, en ik vertrouw heel erg op hun inbeeldingsvermogen.’⁵

Realisme

In de reacties die *In het bos/Dans les bois* in de pers kreeg werd veel aandacht besteed aan de alledaagse sfeer, het naturalistisch scènebeeld en de realistische vertolking. ‘Het minste wat je van diens stuk kunt zeggen is dat het van een ongewone gewoonte is die je nog zelden in het Vlaamse theaterland tegenkomt.’⁶ In *La libre Belgique* wordt het tweetalige spel van de kvs- en Transquinquennialacteurs beschreven als ‘apparemment si peu “joué”, als ‘si plein d’humanité parce que si dépouillé de certains des artifices de la scène.’⁷

Oriza Hirata’s ‘terugkeer’ naar het realisme in het begin van de jaren negentig moet in de eerste plaats in zijn Japanse historische context gezien worden. De realistische stijl van zijn voorstellingen en zijn aandacht voor de theatertekst doen vermoeden dat Hirata’s theater dicht bij het eerste Japanse moderne theater, *shingeki* (nieuw theater), dan bij het avant-gardetheater dat volgde. Maar Hirata’s invloedrijke *Gendai kôgo engeki* (Contemporary Colloquial Theatre), zoals hij zijn eigen stijl noemt, verschilt sterk van het conventioneel realisme zoals dat vanaf de

jaren 1920 (rechtstreeks) uit het westen werd geïmporteerd als alternatief voor het traditionele theater zoals *nô* en *kabuki*. Modern theater kreeg, volgens Hirata, in Japan nooit een interessante vorm. Bovendien werd het ingelijfd voor politieke en propagandadoeleinden en heeft het zich nooit kunnen losmaken van ideologie. Hirata wil het moderne theater herschrijven en ‘het eerste moderne theater in Japan creëren.’⁸ Hij doet dit in de eerste plaats vanuit de geschreven tekst. Terwijl de inhoud van zijn theaterstukken universeel is, is de vorm (het taalgebruik en de structuur) van zijn werk eerder Japans. Die vorm moet vooral een realistische vertolking mogelijk maken. De literaire taal van *shingeki* bracht ook een onnatuurlijke acteerstijl met zich mee. Hirata ontwikkelt dialogen (*taiwa*) in spreektaal, opdat zijn acteurs op de scène ‘gewoon zouden kunnen spreken’. Hij legt hierbij vooral de klemtoon op kenmerken eigen aan de Japanse

verschuivingen. ‘Theater moet zich niet bezighouden met grote emoties zoals vreugde of verdriet. Ik ben meer geïnteresseerd in de twijfel, de angst, de huivering en het beven. Ik wil dat het publiek ook twijfelt.’⁹ Hirata wil het theater ‘bevrijden’ van elke ideologie en moraal. In de wereld van vandaag, stelt hij, is het onmogelijk om alles te begrijpen, laat staan het in één verhaal samen te vatten. Het is niet de taak van het theater om ideeën te verkondigen. ‘Als het theater de mens, de wereld, op een directe manier kan weergeven, dan is het goed.’¹¹ Hij wil enkel de ‘essentie’ van een gebeurtenis weergeven.

Terwijl in het conventionele realisme acties (en de achterliggende emoties en psychologie) een centrale rol spelen, wil Hirata ‘situaties’ (*jôtai*) neerzetten. ‘Wat ik wil tonen, is wat zich onder het niveau van de emoties bevindt, wat men “bewustzijn” zou kunnen noemen, en de relatie tussen dit bewustzijn en

DE DETAILS ZIJN ERG REALISTISCH, MAAR ZODRA MEN WAT AFSTAND NEEMT, ZIET MEN DAT HET GEHEEL FICTIEF EN ABSTRACT IS. IN ZIJN VOORSTELLINGEN WIL HIRATA DE WERKELIJKE WERELD MET EEN VERTEKENING VAN VIJF CENTIMETER WEERGEVEN, OPDAT WE ER MET IETS ANDERE OGEN NAAR ZOUDEN KIJKEN.

taal. Hij laat het onderwerp van de zin weg, speelt het relationele van het Japans uit, vervangt replieken door simpele klanken (ah, euh, hm). De beknopte en vaak onderbroken dialogen bevatten veel indirecte zinswendingen (ik heb gehoord, het schijnt,...) zodat ook gevoelens uitdrukken en een (ongeloofwaardige) rol spelen niet nodig is. Alles wat een acteur moet weten zit vervat in de tekst en interpretatie. Analyse en inleving zijn overbodig.

Hirata’s hyperrealisme laat toe om de dingen weer te geven ‘zoals ze zijn’. Hij wil de Japanner en Japan, de mens en de wereld, recht in de ogen kijken (*sutoreeto ni mitsumeru*). Hij is vooral geïnteresseerd in wat zich aan de oppervlakte afspeelt. De diepte, zegt hij in een interview, ‘is voor de romanschrijver’.⁹ Het leven bestaat niet uit grote veranderingen, maar is een aaneenschakeling van kleine

de ander.’¹² Hij doet dit door aan de hand van concrete woorden en objecten ‘reële’ situaties op de scène te zetten, zoals ze ‘zich voordoen’.

Hirata spreekt van een theater van de ‘inactie’ (*mui no engeki*) en van het ‘niets’ of het ‘ledige’ (*mu*). *Mu* is een concept uit het Japanse zenboeddhisme, dat ‘niets’ wil zeggen, maar tegelijkertijd alles omvat. Het heeft geen pejoratieve betekenis, maar is een staat of een situatie (het betekent ook *satori*, ‘verlichting’). Deze minimalistische benadering van het theater houdt niet in dat Hirata’s voorstellingen niet precies gestructureerd en getimed zouden zijn of dat er werkelijk niets gebeurt. Het artificiële/theatrale moet echter volledig in functie staan van het direct weergeven van een objectieve werkelijkheid (en van het onzichtbaar maken van het subjectieve).¹³

Hirata’s hyperrealisme is gebaseerd op een soort eliminatieproces. Hij ontdoet het